ЗАСНОВНИКИ

Національна академія педагогічних наук України

ЦК профспілки працівників освіти і науки України

Трудовий колектив редакції

Академія інженерних наук України

Творча спілка вчителів України

Всеукраїнське педагогічне товариство імені Гр.Ващенка

Спілка викладачів вищої школи та науковців України

ОСВІТА

ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ ГРОМАДСЬКО-ПОЛІТИЧНИЙ ТИЖНЕВИК

Засновано в березні 1940 року. № 24-25 (5667-5668) 3 – 10 червня 2015 р. Ціна договірна

SOS, позашкільна освіта!

У Верховній Раді України відбулися слухання Комітету з питань науки і освіти. Метою слухань стало обговорення концептуальних питань проекту нової редакції Закону України "Про освіту". Від представників позашкільної освіти у комітетських слуханнях взяли участь і виступили член Президії Європейської асоціації позашкільної освіти, завідувач кафедри позашкільної освіти НПУ імені М.П. Драгоманова Олена Биковська і директор Національного центру "Мала академія наук України" Оксен Лісовий. Зрозуміло, що обговорювали основне питання, яке непокоїть усіх – збереження позашкільної освіти в структурі освіти та недопущення її відокремлення від інших складових системи освіти – дошкільної, загальної середньої, професійно-технічної, вищої освіти.

Іноді видається, що наша українська історія розвивається за якимись своїми, ніким не зрозумілими законами. За логікою, має відбуватися поступ вперед, набирати обертів прогресивні форми. Натомість, час для нас зупиняється саме в той момент, коли усі зусилля та прагнення мають бути скеровані в майбутнє, адже тупцювання на місці призводить хіба що до застою. Запитуєш себе із подивом: хіба нині, коли перед Україною постають нові виклики, маємо доводити собі та громадськості очевидні речі? Чи маємо право повертатися на початок 90-х років вже минулого століття?

Назад, у минуле?

Тих років, що їх окрестили як лихі та буремні? "У чому ж справа?" – запитає читач. Утім, педагогічна громадськість, на долю якої випали усі ті випробування, що їх пережила галузь протягом кількох десятиліть, зрозуміє, про що мова. Адже все це ми вже "проходили", шкода лише, що не винесли з тих уроків належних висновків. Повертаючись на кілька десятиліть тому, уявімо собі на думці, що все, про що говоримо нині, давно вже нами написано-переписано. І мовлено. Про ті безкінечні "оптимізації", "реорганізації", "перепрофілювання" та "закриття", що їх переживала наша освітянська галузь. Коли незаконно закривалися дитсадки, а приміщення віддавалися в оренду спритним ділкам, що жодної копійки не вклали в інфраструктуру. Що ж маємо нині? Величезні черги до дитячих дошкільних закладів і усвідомлення того, що дитина ніколи до неї не потрапить. То чому ж саме тепер, коли чимало дітей потребують допомоги та опіки з боку старших, раптом постають не менш дивовижні речі. Після затвердження Державного бюджету на 2015 рік, внесення змін до бюджетного кодексу України, статті 14 Закону України "Про позашкільну освіту" ситуація в областях значно загострилося. У зв'язку із недостатнім фінансуванням галузі вже існують прецеденти злиття закладів, а в деяких областях місцевими радами прийняті рішення про ліквідацію з 1 червня 2015 року (м. Мукачеве Закарпатської області, м. Люботин Харківської області). Звісно, що освітяни, батьки та діти вдарили на сполох. Нагадаємо, що право на позашкільну освіту в Україні є конституційною нормою і гарантується ст.53 Конституції України. Законом України "Про позашкільну освіту" та іншими понад 70 нормативно-правовими актами. Було запропоновано позашкільну освіту розглядати як складову системи освіти, що забезпечує навчання, виховання, розвиток та соціалізацію дітей у вільний час у позашкільних та інших навчальних закладах. Бурхлива дискусія розгорнулася також у соціальних мережах.

(Закінчення див. на стор. 2)

Щоб і з хлібом і до хліба

Формування сучасних фахівців-аграріїв завдяки співпраці виробництва та вищих навчальних закладів, належна практична підготовка студентів, стажування викладачів з використанням інноваційних підходів за сприяння агробізнесу в умовах системних реформ в освіті – такі ключові теми обговорювалися під час форуму "Освіта, наука, агробізнес: виклики часу". Захід відбувся 4 червня 2015 року у рамках XXVII Міжнародної агропромислової виставки "Агро-2015" на базі Національного університету біоресурсів та природокористування України.

У спілкуванні взяли участь представники міністерств і відомств, Національної академії аграрних наук України, керівників аграрних ВНЗ, бізнесу, проектів міжнародної технічної допомоги, асоціацій – загалом понад 220 осіб. Координаторами форуму виступили департамент науково-освітнього забезпечення та розвитку підприємництва на селі Міністерства аграрної політики та продовольства України і державна установа "Науково-методичний центр інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності вищих навчальних закладів "Агроосвіта".

Насамперед правильні пріоритети

Виробничники, освітяни та науковці зробили спробу налагодити діалог для розуміння одне одного. З цією метою говорили про досягнення та проблеми галузі, а також нагальні завдання, які перед нею стоять. Увагу на цих питаннях, зокрема, зосередила в.о. директора ДУ "НМЦ "Агроосвіта" **Тетяна Іщенко**. Серед сильних сторін аграрної освіти вона назвала можливість проходити стажування у провідних аграрних фірмах, належний науково-методичний супровід навчального процесу, збільшення попиту на ринку праці на фахівців-аграріїв. У свою чергу директор департаменту вищої освіти Міністерства освіти і науки України **Сергій Бондаренко** зауважив, що нині створено потужні наукові школи, діють 14 регіональних центрів практичної підготовки, які забезпечені сільськогосподарською технікою, існує система ефективного використання цільового прийому дітей із сільської місцевості.

Підтвердили високий запит на висококваліфікованих фахівців і представники роботодавців аграрного сектору економіки. Водночас вони наголосили на бракові практичних знань в освітній галузі. Не вистачає їх як студентам, так і викладачам, які часто не знайомі на практиці з тими дисциплінами, які викладають. Про це зазвів голова Аграрного союзу України Геннадій Новіков.

Серед інших проблемних аспектів, зазначила Тетяна Іщенко, – часте нерозуміння аграрної освіти як специфічної галузі, низький рівень володіння іноземною мовою студентами та викладачами, невисокий відсоток випускників, які залишаються працювати в аграрному секторі.

(Закінчення див. на стор. 3)

Передплата на тижневик "Освіта" не припиняється ніколи! Її можна оформити в будь-якому поштовому відділенні.

Творче об'єднання «ГАЛУЗЬ»

* У ПОШУКУ НОВИХ РОЗВ'ЯЗКІВ * У ПОШУКУ НОВИХ РОЗВ'ЯЗКІВ * У ПОШУКУ НОВИХ РОЗВ'ЯЗКІВ *

SOS, позашкільна освіта!

(Закінчення. Початок див. на стор. 1)

Звичайно, кожен з нас має право на власну думку, що не може не збігатися з усталеними поглядами та нормами. Чи не тому маємо таку величезну кількість "експертів" в різних галузях, які оприлюднюють часом дивовижні думки та погляди? Утім, як мовиться: хто платить, той замовляє музику. Звісно, що різномастних "експертів" не бракує і в освітянській галузі. Погоджуватися з ними чи сперечатися — особиста справа кожного. Приміром, один з таких експертів висловив думку, що позашкільна освіта — то взагалі "законодавча помилка минулого". Отак, не більше й не менше. Сказав — і перекреслив багатолітню працю освітян, які підготували у позашкільних навчальних закладах громадян України, справжніх фахівців своєї справи. Щодо останнього твердження, так воно насправді є. Відомо, що поглиблена, позаурочна підготовка для багатьох школярів стала вдалим стартом для навчання у ВНЗ. Звісно, що з думкою "експерта" вони не погодилися. "Я з 10 років займаюся в Палаці творчості дітей та юнацтва у Хмельницькому, — пише на сторінці Фейсбук "Позашкільна освіта" Юля Кордус.- Це мій другий дім. Невже ви хочете позбавити нас можливості бути щасливими, розумними, талановитими, розвинутими особистостями? Де була би я, усі діти, батьки яких не мають можливості оплачувати комерційні уроки? На вулиці?" Гірка прикмета часу: діти просять не руйнувати позашкілля, дати їм можливість зростати щасливими та розумними. SOS, позашкільна освіта? Зрозуміло, що тема надто актуальна, щоб не продовжити її обговорення. І не лише обговорення, але й домогтися конкретних результатів щодо збереження позашкілля в системі освіти. Тож 5 червня ц.р. у Комітеті Верховної Ради України з питань науки і освіти відбувся круглий стіл на тему: "Позашкільна освіта в умовах реформування в системі освіти України". Як зазначила голова Комітету Верховної Ради з питань науки і освіти Лілія Гриневич, "зараз дуже важливо зрозуміти, що освіта — пріоритетний напрямок розвитку країни".

Місце в структурі галузі

Тож попросила усіх учасників круглого столу дати конкретні пропозиції, які б визначили місце позашкільної освіти в системі освіти України. Були визначені ключові питання для обговорення: позашкільна освіта і нова редакція Закону України "Про освіту"; позашкільна освіта та її місце в структурі освіти; позашкільна освіта і нова модель виховання юних українців; позашкільна освіта і розвиток обдарованості дітей; позашкільна освіта і громадські організації. Зрозуміло, що проект Закону України "Про освіту" викликав жваве обговорення серед позашкільників. Зокрема, у статті 1 "Основні терміни та їх визначення" зазначається: формальна освіта — інституціолізована, цілеспрямована, спланована за участю державних і визнаних приватних організацій освіта, що в цілому становить формальну освітню систему країни з надання освітніх програм і кваліфікацій, які визнані державою. А у розділі 3 "Система освіти" ст.4 йдеться про неформальну освіту. Процитуємо: "1.Здобуття неформальної освіти можливе шляхом навчання:

1)в закладах середньої освіти та позашкільної освіти, в організаціях, які здійснюють освітню діяльність в сфері позашкільної освіти;

2) в закладах професійної освіти, які здійснюють підвищення кваліфікації, іншу освітню діяльність в сфері освіти дорослих;

3) в закладах післядипломної освіти, закладах вищої освіти, які здійснюють підвищення кваліфікації, іншу освітню діяльність в сфері освіти дорослих;

2. Навчання за неформальною освітою може бути короткотерміновим, не інтенсивним, призначеним для будь-якого віку, типово пропонується у формі коротких курсів, семінарів, тренінгів.

3. По завершенні підготовки з позашкільної освіти, післядипломної освіти або підвищення кваліфікації може надаватися документ про здобуття випускником кваліфікації, що не визнано уповноваженими державою організаціями як формально або еквівалентно формальним кваліфікація.

4. Набути компетентностей відповідно до визнаної державою кваліфікацій можливо за спеціальними освітніми програмами, спрямованими на доповнення формальної освіти або на розвиток професійних компетентностей".

Запитання: що найбільше турбує позашкільників, які уважно вивчили Закон України "Про освіту" в новій редакції? Неважко здогадатися, що можливість потрапити до "неформальної освіти" аж ніяк не приваблює. Надто коли врахувати сучасні вищезгадані реалії. Якщо під реорганізацію, чи то пак під закриття вже нині потрапляють позашкільні заклади, то що чекатиме на них, якщо вони ще й належатимуть до "неформальної освіти"? Звісно, якщо ти — "неформал", то про яку діяльність може йтися? Саме ці питання порушувалися під час виступів представниками позашкільних закладів, які прибули з багатьох областей України.

Шанс для багатьох дітей

За статистичними даними, станом на 1 січня 2015 року в системі освіти функціонують 1913 державних і комунальних позашкільних навчальних заклади: 1369 будинки, центри, клуби, станції дитячої творчості та 544 дитячо-юнацьких спортивних школи. Працюють 79, 8 тис. гуртків, творчих, об'єднань, спортивних секцій художньо-естетичного, науково-технічного, еколого-натуралістичного туристсько-краєзнавчого, фізкультурно-спортивного профілю тощо. Позашкільні заклади відвідують майже 1млн. 539 тис. вихованців, що становить 41,5% шкільного віку. Із загальної кількості вихованців позашкільних закладів 13,2 тис. — діти-сироти і діти, позбавлені батьківського піклування; 6,8 тис. — діти з особливими освітніми потребами; 40 тис. — діти з малозабезпечених та багатодітних сімей.

Протягом навчального року позашкільними закладами проведено понад 92, 7 різноманітних масових заходів, до яких залучено понад 70% дітей шкільного віку. Це потужний резерв для патріотичного виховання дітей та молоді, при цьому в позашкільних закладах особливою увагою були охоплені діти із числа внутрішньо переміщених осіб з районів проведення АТО. Чи потребують ще якихось доказів доцільність існування позашкільних закладів за наших вкрай складних умов? Розподіл видатків на позашкільну освіту регулюється місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування самостійно, виходячи з обсягів доходів з місцевих бюджетів та власних пріоритетів. А пріоритети ті, як бачимо, часто доволі дивні. І тут, зазначає Лілія Гриневич, чимало залежатиме від того, наскільки депутати лобіюватимуть інтереси освітян на місцевому рівні. На жаль, зауважує Лілія Гриневич, нині місцеві ради, маючи перевиконання бюджету, не поспішають віддавати на освіту. Народному депутатові Бориславу Березі небайдужі справи освітян. Тим більше, переконаний депутат, не можна економити на освіті, на вихованні дітей. Позашкільна освіта, сформована в Україні, доволі потужна і розгалужена, здатна виховувати та навчати дітей за різними напрямами. Тому непокоїть народного депутата Борислава Березу майбутнє позашкілля. Розвинуті країни світу, як відомо, не економлять на своїх юних громадянах. До їх послуг — станції юних техніків та юних астрономів. Чому ж, маючи величезний науково-технічний потенціал, ми так бездарно ним розпоряджаємося? Зрештою, технічно обдарованої молоді в Україні ніколи не бракувало. От тільки нині прославляють вони не рідну Україну, а далеке та близьке зарубіжжя. "Нам потрібні українські вчені, і запорукою збереження наукової школи мають бути позашкільні навчальні заклади", — переконаний Борислав Береза. Його пропозиція конкретна — прийняти спеціальний закон, що забороняв би відчуження майна та не дозволив би спритним ділкам "приватизувати" заклади позашкільної освіти. "Держава має дбати про доступність та безкоштовність освіти, — нагадав чл.-кор. НАПН України, доктор юридичних наук Микола Костицький. — Нині триває дискусія про формальну та неформальну освіту. Ця термінологія доволі умовна. Зрозуміло, що позашкільна освіта має перебувати у сфері компетенції держави". Слушно нагадав Микола Костицький про те, що уся освітянська інфраструктура, яку нині "прихватизують" та "розтягують", створювалася працею людей старшого покоління. Тому, перш ніж розпоряджатися дошкільними та позашкільними закладами, варто нагадати сучасним "бізнесменам", що до цієї власності вони не мають ані найменшого стосунку. До речі, читачі "Освіти" порушують цю проблематику у різних аспектах. Лише брак духовності та моралі у суспільстві дозволяє коїти такі сумнівні оборудки, — зазначають читачі. Чи не настав час виправити помилки минулого, аби не бути викинутими на узбіччя життя вже наступними поколіннями "реформаторів"? На важливості збереження позашкільної освіти наголошує директор Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді Володимир Вербицький. "Потрібно заборонити реорганізовувати, оптимізувати позашкільні навчальні заклади, — переконаний Володимир Вербицький. — Саме у позашкільному закладі дитина усебічно розвивається, зростає". Володимира Вербицького непокоїть ситуація, що склалася нині навколо позашкільних навчальних закладів. Доводиться стикатися з тим, що Закон України "Про позашкільну освіту" не виконується. Жодні законодавчі акти не діють на нечистих на руку ділків, які накинули око на території закладів, що мають гектари землі. Зрозуміло, у чому ціна питання. І директор Мукачівського еколого-натуралістичного центру учнівської молоді Тетяна Кіш вже зрозуміла на власному досвіді, наскільки безмежними можуть бути апетити сучасних "латифундистів". Під час засідання круглого столу пані Тетяна розповіла, що у Мукачевому місцева влада вже скоротила чотири позашкільні заклади. Уся "провина" еколого — натуралістичного центру в тому, що мають гектар землі та виявилися надто непоступливими. "Представники міської влади повідомили, що мають право нас закрити, — говорить Тетяна Кіш. — Поки що тримаємося, бо наша справа нині в суді. Проте навіть потрапити до Києва, на засідання круглого столу мені було проблематично. Довелося оформити день за власний рахунок". І які після цього коментарі? І хіба цікаво знати керманичам Мукачевого, наскільки важливою сферою є позашкільна освіта? В той же час, маємо повне право не лише вивчати та запозичувати зарубіжний досвід, але й самим запропонувати багато корисного.

Патріотичне виховання юних українців

Адже наше позашкілля сповідує класичний підхід, готуючи дітей за екологічним, естетичним, натуралістичним, туристичним, науково-технічним напрямами. І наш український досвід теж має бути корисним для інших. І, звичайно, не варто "чужого цуратися". Про це нагадала помічник аташе з питань культури Посольства США в Україні Олександра Єгорова. У США не лише приділяють велику увагу позашкільній освіті, але й сповідують принцип "Жодна дитина не повинна залишитися поза увагою". Попри те, що у 2015 році витрати на освіту скоротилися, на позашкілля вони суттєво збільшилися, що свідчить про розуміння цієї важливої сфери. Заступник директора Інституту вищої освіти Володимир Ковтунець теж виступає за створення закону, який би на законодавчому рівні заблокував приватизацію позашкільних навчальних закладів. На його переконання, до Податкового кодексу мають бути внесені зміни, що дозволили б надати таким закладам статус неприбуткової організації. На думку першого віце-президента НАПН України Володимира Лугового, має бути норма про заборону згортання мережі позашкільних навчальних закладів. І, звичайно, вони мають бути безоплатними та доступними для тих дітей, які цього потребують. Треба зазначити, що ініціатором проведення круглого столу є ректор Інституту екології економіки і права, завідувач кафедри позашкільної освіти Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, член Президії Європейської асоціації позашкільної освіти (EAICY) Олена Биковська. На її переконання, усі зміни, що відбуваються в освіті, мають сприяти, насамперед, дітям. І у жодному разі не можна відривати позашкільну освіту від усієї освітянської системи. Питаннями моральності, духовно орієнтованої освіти слушно переймається директор Інституту проблем виховання НАПН України Іван Бех. У проекті Закону України "Про освіту" статтю 16.1 "Мета і завдання позашкільної освіти" пропонує доповнити пунктом про виховання морально-духовних цінностей. Надзвичайно важлива пропозиція, бо ми знаємо, що "озброєні" знаннями, але бездуховні люди здатні лише руйнувати, а не творити. На противагу їм позашкільні заклади виховали справжніх громадян України. Директор Івано-Франківського обласного державного центру туризму і краєзнавства учнівської молоді Михайло Косило з гордістю розповідає про свого вихованця Сергія Дідича. Змалку закоханий в туризм, понад усе любив річкові сплави і мандри Карпатами. Туризм став справою життя Сергія Дідича, адже з дитинства екологія була його стихією. Намагався прищепити любов до рідної землі краянам, організовував сплави по Дністру, Ломниці, Сереті, Стрию, Черемоші. Про те, ким насправді був Сергій Дідич, красномовно свідчить той факт, що на Майдані він був сотником самооборони і став Героєм Небесної Сотні. А про те, що саме природа є джерелом патріотизму, писав видатний педагог Григорій Ващенко. Про це також писали у 30-х роках минулого століття галицькі педагоги. Зокрема, Степан Маланюк писав, що надто великий вплив має "зрощення" людини з тими елементами довкілля, які викликали приємні відчуття. Раніше існували навіть спеціальні розділи педагогіки, що вивчали виховні вартості окремих місцевостей. "Як перший предмет треба назвати географію", — писав С. Маланюк. При цьому він радив її вивчати з якомога більшою участю самої дитини, що діє у рідному природному географічному середовищі. "Земля є основою для утворення власної держави і зросту нації. Тому мусимо пізнати свій рідний край, тобто географію рідної землі, щоб осягнути свідомість своєї території, щоби зв'язати себе містичними узами прив'язання до рідної землі", — зазначав педагог В.Пачовський. Зрештою, про своїх вихованців, яких зростили не лише освіченими людьми, але й глибоко патріотичними, можуть говорити усі педагоги. Бо позашкілля — то справді духовний острівець, на якому об'єдналися близькі за духом люди. Тож зберегти та захистити його — справ честі усіх гілок влади. У відкритому листі учасників круглого столу "Позашкільна освіта в умовах реформування системи освіти України", зокрема, йдеться: "Позашкільна освіта не є уніфікованою, вона орієнтована як на задоволення суспільної потреби в ранній професійній орієнтації нового покоління, так і на задоволення індивідуально-групових потреб, які об'єктивно не можуть бути враховані в системі загальної середньої освіти. Без позашкільної освіти неможливий повноцінний розвиток особистості, адже вона забезпечує навчання, виховання, розвиток та соціалізацію дітей та молоді у вільний час у позашкільних та інших навчальних закладах. Таким чином, повноправне місце позашкільної освіти як рівної формальної освіти серед дошкільної, середньої, професійної, вищої освіти і відповідних статей у новій редакції Закону України "Про освіту" буде запорукою розвитку особистості, суспільства, нашої держави — Україні".

Наталія ОСИПЧУК,
кор. "Освіти"

ОСВІТА